

«نمایش» مذاکرات صلح برای خشنود کردن پوتین و ترامپ

مواضع اخیر روسیه در مذاکرات صلح با اوکراین، بیش از آنکه تلاشی برای دستیابی به صلح واقعی باشد، به نظر می‌رسد یک نمایش دیپلماتیک است که با اهداف چندگانه و برای مخاطبان خاصی طراحی شده است. این استراتژی در دور اخیر مذاکرات در استانبول به وضوح دیده شد؛ جایی که سند پیشنهادی روسیه نه برای رسیدن به یک توافق معنادار با اوکراین، بلکه برای جلب رضایت ولادیمیر پوتین و دونالد ترامپ تنظیم شده بود. هدف اصلی، ایجاد توهمی از پیشرفت دیپلماتیک بود تا ضمن راضی نگه داشتن بازیگران کلیدی، امکان ادامه جنگ برای مسکو فراهم بماند.

نشست استانبول که تنها یک ساعت به طول انجامید، به خودی خود گویای ماهیت این مذاکرات بود. این زمان کوتاه نشان می‌داد که هدف، بحثی عمیق و جدی میان هیئت‌های روسی و اوکراینی نیست، بلکه ارسال پیامی مشخص به واشنگتن و شخص ترامپ است مبنی بر اینکه تلاش‌های او برای میانجی‌گری به نتیجه می‌رسد و روسیه در حال همکاری است.

در نظام سیاسی روسیه، بسیاری از اقدامات، از سخنرانی‌های مقامات محلی تا اخبار تلویزیون دولتی، برای یک مخاطب اصلی طراحی می‌شود: ولادیمیر پوتین. این داینامیک در سند ارائه‌شده توسط هیئت روسی نیز کاملاً مشهود بود. این سند باید تصویری از یک دیپلماسی حرفه‌ای و پیروزمندانه را به پوتین ارائه می‌کرد تا او احساس کند کنترل کامل اوضاع را در دست دارد. اما این بار، یک مخاطب مهم دیگر نیز وجود داشت: دونالد ترامپ. دیپلمات‌های روس در تلاش بودند تا به ترامپ نشان دهند که پوتین شریکی قابل اعتماد برای پایان دادن به جنگ است.

در این میان، هیئت اوکراینی در پایین‌ترین اولویت برای طرف روسی قرار داشت. در شرایط فعلی، نظر کی‌یف یا مردم اوکراین درباره پیشنهادات روسیه برای مسکو اهمیتی ندارد. هدف اصلی، مدیریت برداشت‌های دور رهبر رضایت پوتین و پوتین و ترامپ است؛ هرچند جلب رضایت پوتین همچنان در اولویت بالاتری قرار دارد. با بررسی دقیق‌تر یادداشت روسیه، مشخص می‌شود که این سند یکی متن یکپارچه نیست، بلکه ترکیبی هوشمندانه از سه بخش مجزاست که دیپلماسی را با تبلیغات در هم آمیخته است:

متن اول شامل مطالبات حداکثری و شناخته‌شده کرملین است؛ مواردی که شانس بسیار کمی برای تحقق دارند. این خواسته‌ها بیشتر برای مصرف داخلی و نمایش قاطعیت به ملی‌گرایان افراطی و حامیان جنگ در روسیه طراحی شده‌اند تا به آن‌ها اطمینان دهد که دستاوردهای نظامی از دست نخواهد رفت.

متن دوم تنها شامل یک جمله است، خواستار خروج کامل نیروهای اوکراینی از چهار منطقه‌ای می‌شود که روسیه در سال ۲۰۲۲ مدعی الحاق آن‌ها شد. کوتاهی و غیرعملی بودن این درخواست نشان می‌دهد که هرگز قرار نبوده مبنای یک بحث جدی باشد. متن سوم مجموعه‌ای از اقدامات را به صورت یک «بسته» پیشنهاد می‌کند که آتش‌بس را به تغییر دولت در کی‌یف گره می‌زند. این بسته با گام‌های بشردوستانه و ظاهراً مثبت مانند تبادل آسرا و اجساد سربازان آغاز می‌شود. این اقدامات اولیه که جلب رضایت ترامپ را نیز هدف گرفته، طراحی شده‌اند تا با ایجاد یک شتاب اولیه، اوکراین را به سمت پذیرش گام‌های بعدی سوق دهند؛ گام‌هایی که شامل عقب‌نشینی نیروهای اوکراینی و پذیرش یک توافق بلندمدت بر اساس شرایط روسیه است. این ساختار یک تله دیپلماتیک است که دشمن را در مسیر دلخواه مسکو به حرکت درمی‌آورد. در مقابل، یادداشت طرف اوکراینی ساده‌تر و منسجم‌تر بود، هرچند آن نیز چندین مخاطب (داخلی، اروپایی و ترامپ) را هدف گرفته بود. با این حال، سند اوکراین به‌طور قابل توجهی فاقد درخواست حداکثری برای بازگشت به مرزهای سال ۱۹۹۱ بود که نشان‌دهنده رویکردی متفاوت در این مرحله از مذاکرات است.

در نهایت، پوتین پاسخی را که می‌خواست به تلاش‌های ترامپ برای صلح بدهد، داده است. پیشنهاد روسیه، با تمام پیچیدگی‌ها، تناقض‌ها و تبصره‌هایش، مبنایی عالی برای یک فرآیند مذاکراتی طولانی، فرسایشی و کند است. این سند به گونه‌ای تنظیم شده که در ظاهر نشان از تمایل به دیپلماسی دارد و شامل نکاتی قابل مذاکره و ژست‌های بشردوستانه برای راضی کردن ترامپ است. اما مهم‌تر از همه، این پیچیدگی به کرملین اجازه می‌دهد تا هم‌زمان با ادامه ظاهری مذاکرات، به جنگ خود در اوکراین ادامه دهد و زمان بخرد. این استراتژی، نمایشی از صلح است که هدف واقعی آن، تداوم جنگ بر اساس شرایط روسیه است.

محمدحسین لطف‌اللهی

خبرنگار بین‌الملل

مسکو روز پنجشنبه ۳ جولای حکومت طالبان را به عنوان دولت قانونی افغانستان به رسمیت شناخت تا روسیه به نخستین کشوری تبدیل شود که از زمان خروج فاجعه‌بار نیروهای آمریکایی در آگوست ۲۰۲۱ و سقوط جمهوری افغانستان، طالبان را به رسمیت می‌شناسد.

وزارت امور خارجه روسیه در بیانیه‌ای اعلام کرد که استوارنامه سفیر طالبان در مسکو را تحویل گرفته و معتقد است شناسایی رسمی طالبان، امکان «همکاری‌های سازنده دوجانبه» را فراهم می‌کند. در این بیانیه آمده است: «ما باور داریم که اقدام به شناسایی رسمی دولت امارت اسلامی افغانستان به همکاری‌های دوجانبه سازنده میان دو کشور در زمینه‌های مختلف شتاب خواهد بخشید.» براساس این بیانیه، روسیه به دنبال تقویت همکاری‌ها در زمینه‌های انرژی، حمل و نقل، کشاورزی و توسعه زیرساخت‌ها خواهد بود.

وزارت امور خارجه طالبان نیز در پستی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت که سفیر فدراسیون روسیه در کابل، رسماً تصمیم دولت روسیه برای شناسایی طالبان را به اطلاع امیرخان متقی، وزیر امور خارجه طالبان رسانده است. متقی در ویدئویی که ساعتی بعد در ایکس منتشر شد ابراز امیدواری کرد که اقدام روسیه به الگویی برای سایر کشورها تبدیل شود.

روسیه و طالبان، از تخافص تا شناسایی رسمی

سال ۱۹۷۹ اتحاد جماهیر شوروی با حمله نظامی به افغانستان تلاش کرد تا حکومتی کمونیستی را در این کشور حاکم کند. این اقدام، آغاز نبردی ۱۰ ساله میان شوروی و مجاهدین افغان بود که از سوی ایالات متحده و پاکستان حمایت می‌شدند. بر اساس آمارهای منتشرشده، حدود ۱۵ هزار سرباز اتحاد جماهیر شوروی در این نبرد ۱۰ ساله کشته شدند.

در ۱۹۹۲، پس از حمله راکتی گروه‌های شورشی به سفارت روسیه در کابل، مسکو تصمیم گرفت تا روابط دیپلماتیک خود را با افغانستان قطع کند.

به قدرت رسیدن طالبان در ۱۹۹۶ ضربه دیگری بر روابط دوجانبه افغانستان و روسیه بود. طالبان در این سال، محمد نجیب‌الله، رئیس‌جمهور سابق افغانستان را که تحت حمایت روسیه قرار داشت و از ۱۹۹۲ در دفتر نمایندگی سازمان ملل متحد در کابل پناهنده شده بود، به قتل رساند.

در نیمه دوم دهه ۹۰ میلادی، روسیه تلاش کرد از طریق حمایت از گروه‌های مخالف طالبان نظیر ائتلاف شمال به رهبری احمدشاه مسعود، با طالبان مقابله کند. ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، با حمله افراد مرتبط با القاعده به برج‌های دوقلو و کشته شدن ۳۰۰۰ آمریکایی، جرج دبلیو بوش، رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده «جنگ علیه ترور» را آغاز و در گام نخست به افغانستان حمله کرد.

پس از ماجرای ۱۱ سپتامبر، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه یکی از اولین رهبرانی بود که با بوش تماس گرفت و ضمن ابراز همدردی آمادگی خود را برای کمک به آمریکا اعلام کرد. حمایت روسیه، کمک بزرگی به ایالات متحده برای حمله به افغانستان محسوب می‌شد. روسیه اطلاعات نظامی خود را با آمریکا به اشتراک گذاشت، آسمان روسیه را به روی هواپیماهای آمریکایی باز گذاشت و از طریق همکاری با متحدان خود در آسیای مرکزی کمک کرد تا پایگاه‌هایی در این منطقه در اختیار آمریکا قرار گیرد.

سال ۲۰۰۳، زمانی که حکومت طالبان به دست آمریکایی‌ها ساقط شده بود، روسیه این گروه را به عنوان یک گروه تروریستی شناسایی کرد. با این حال، در سال‌های اخیر به‌ویژه با رشد قابل توجه نگرانی‌های مسکو از قدرت گرفتن گروه‌های تروریستی نظیر داعش خراسان (ISIS K) در افغانستان، روسیه رویکرد خود را در قبال طالبان تغییر داده و تلاش کرده از طریق همکاری با طالبان که داعش خراسان را به عنوان دشمن می‌بیند، این تهدید را دفع کند. داعش خراسان که بزرگترین پایگاه انسانی آن در افغانستان است، فعالیت‌های زیادی در آسیای مرکزی داشته و توانسته عملیات‌های موفقی را نیز در روسیه ترتیب دهد. در یکی از آخرین عملیات‌های این گروه در روسیه، داعش خراسان با حمله به یک سالن کنسرت در نزدیکی مسکو، ۱۴۹ نفر را به قتل رساند.

پوتین در جولای سال گذشته، طالبان را «متحدی در مسیر مبارزه با تروریسم» خواند و امیرخان متقی در اکتبر ۲۰۲۴ با سفر به مسکو، با سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه دیدار و گفت‌وگو کرد.

آوریل ۲۰۲۵، روسیه نام طالبان را از فهرست گروه‌های تروریستی خارج کرد و لاوروف با بیان اینکه طالبان یک واقعیت در افغانستان است افزود روسیه باید رویکردی «عملگرایانه» در قبال این گروه داشته باشد، نه رویکردی «ایدئولوژیک».

عکس: REUTERS

سایر کشورها روابط خود را با طالبان چگونه تنظیم می‌کنند؟

حکومت طالبان از سوی جامعه جهانی از جمله سازمان ملل متحد به رسمیت شناخته نمی‌شود. با این حال به‌رغم عدم شناسایی رسمی این حکومت، تعدادی از کشورها در سال‌های اخیر با این گروه روابط دیپلماتیک برقرار کرده‌اند.

*چین: یکن از مدت‌ها پیش از بازگشت طالبان به قدرت در تلاش برای ایجاد روابط سیاسی با این گروه بود. این کشور در سال ۲۰۱۹ یعنی دو سال پیش از پایان حکومت جمهوری در افغانستان از یک نشست صلح با حضور گروه‌های سیاسی مختلف به‌ویژه طالبان میزبانی کرد. با بازگشت طالبان به قدرت، همکاری‌ها میان چین و طالبان به‌ویژه از طریق سرمایه‌گذاری چینی‌ها در افغانستان گسترش یافت. در سال ۲۰۲۳، یکی از شرکت‌های تابعه شرکت ملی نفت چین (CNPC)، قراردادی ۲۵ ساله با طالبان برای استخراج نفت از حوضه رود آمودریا، امضا کرد. این اولین سرمایه‌گذاری بزرگ خارجی از زمان روی کار آمدن طالبان بود. در سال ۲۰۲۴، یکن طی یک مراسم رسمی، بلال کریم، سخنگوی سابق طالبان را به عنوان فرستاده رسمی در چین به رسمیت شناخت، هرچند تصریح کرد که این به معنای به رسمیت شناختن خود دولت طالبان نیست. در ماه مه امسال نیز، چین میزبان وزرای خارجه پاکستان و طالبان برای یک نشست سه جانبه بود.

*پاکستان: روابط طالبان با پاکستان که زمانی اصلی‌ترین حامی بین‌المللی این گروه بود، از سال ۲۰۲۱ به این سو به شدت تیره و تار شده است. اسلام‌آباد معتقد است که طالبان به گروه‌های مسلح خطرناکی که در افغانستان پناه گرفته‌اند اجازه می‌دهد تا از خاک افغانستان برای عملیات علیه پاکستان استفاده کنند. تحریک طالبان پاکستان (TTP) یکی از گروه‌های مستقر در مرز افغانستان و پاکستان است که طی سال‌های اخیر عملیات‌های تروریستی زیادی را در خاک پاکستان برنامه‌ریزی و اجرا کرده است. طالبان

کتابخانه

مسکو چرا طالبان را به رسمیت شنا

ادعاهای اسلام‌آباد را رد می‌کند اما این مسئله برای مقام‌های پاکستانی چندان قابل پذیرش نیست. ارتش پاکستان در دسامبر ۲۰۲۴، چندین عملیات هوایی را علیه مواضع گروه تروریستی تحریک طالبان پاکستان در ولایت پکتیا در افغانستان انجام داد. در پی این حملات، طالبان اعلام کرد که ۴۶ غیرنظامی در بمباران نیروی هوایی پاکستان کشته شدند. پاکستان همچنین به روند اخراج مهاجران افغانستانی سرعت بخشید و تعداد زیادی از آن‌ها را به افغانستان بازگرداند.

به‌رغم این درگیری‌ها پاکستان تلاش کرده تا روابط پیچیده خود را با افغانستان مدیریت کند. در ماه آوریل، محمد اسحاق‌دار، معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه پاکستان با امیرخان متقی در کابل دیدار کرد. اسحاق‌دار و متقی در ماه مه نیز یکبار دیگر دیدار کردند.

*هند: دهلی‌نو سفارت خود را در کابل در سال ۱۹۹۶ پس از به قدرت رسیدن طالبان تعطیل کرده بود. هند همچنین از به رسمیت شناختن این گروه که آن را نیروی نیابتی سازمان‌های اطلاعاتی پاکستان می‌داندست، خودداری کرد. پس از حمله نظامی آمریکا و کنار گذاشته شدن طالبان از قدرت در سال ۲۰۰۱، هند سفارت خود را در کابل بازگشایی کرد. اما این سفارت و کنسولگری‌های هند در سال‌های بعد مورد حملات مکرر طالبان و متحدانش، از جمله گروه حقانی، قرار گرفتند. با این حال، از زمان بازگشت طالبان به کابل، و در بحبوحه تنش‌های فزاینده میان پاکستان و این گروه، رویکرد هند تغییر کرده است. این کشور سفارت خود را که در سال ۲۰۲۱ به طور موقت تعطیل شده بود، بازگشایی کرد و دیپلمات‌هایی را برای دیدار با مقامات طالبان فرستاد. سپس، در ژانویه ۲۰۲۵، ویکرام میسری، قائم‌مقام وزارت خارجه هند، برای دیدار با متقی به دُبی پرواز کرد. در ماه مه، سوپراهامانیم جایشانکار، وزیر امور خارجه هند، به صورت تلفنی با متقی گفت‌وگو کرد که این اولین گفت‌وگوی علنی تأییدشده آنها بود.

*ایران: تهران نیز همانند روسیه و هند، در دوره نخست حکومت طالبان در دهه ۹۰ میلادی با این گروه